

Lielahden yleissuunnitelman nro 8832 viitasammakkoselvitys

18.6.2021

WSP Projekti 315137

Sara Caetano

Donna ID 5 606 748

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	3
2	Viitasammakko.....	3
3	Lähtötiedot.....	4
4	Selvitys.....	5
5	Tulokset.....	6
5.1	Alue 1.....	7
5.2	Alue 2.....	8
5.3	Alue 3.....	9
5.4	Alue 4.....	10
5.5	Alue 5.....	11
5.6	Alue 6.....	12
5.7	Alue 7.....	13
5.8	Alue 8.....	14
5.9	Alue 9.....	15
5.10	Alue 10.....	16
5.11	Alue 11.....	17
5.12	Alue 12.....	18
5.13	Alue 13.....	19
5.14	Alue 14.....	20
5.15	Alue 15.....	21
5.16	Alue 16.....	22
6	Johtopäätökset.....	23
7	Viittaukset.....	24

1 Johdanto

WSP laati viitasammakkoselvityksen Lielahden yleissuunnitelma-alueen nro 8832 suunnittelun tueksi. Selvityksen tavoitteena oli selvittää viitasammakon esiintyminen alueella, olemassa olevat lisääntymispaikat ja elinympäristöt, sekä soveltuvat elinympäristöt. Selvitys tehtiin 21.4.2021 ja 12.5.2021 biologi Sara Caetanon (FM) toimesta. Selvitysalueella havaittiin soidintavia koiraita, minkä pohjalta rajattiin viitasammakon lisääntymisalueet, ja näiden perusteella mahdolliset levähdyspaikat.

2 Viitasammakko

Viitasammakko (*Rana arvalis*) on rauhoitettu laji sekä luontodirektiivin IV (92/43/EEC) laji. Vuoden 2019 Punaisen kirjan perusteella se on luokiteltu elinvoimaiseksi (LC) (Hyvärinen ym. 2019). Viitasammakkoa uhkaavat pääasiassa elinympäristöjen väheneminen ja pienvesien laadun heikkeneminen, kuten esimerkiksi ojituksista johtuva elinympäristöjen kuivuminen.

Viitasammakolle soveltuvia vesielinympäristöjä ovat lammikot, ojat, suot ja matalat rannat. Viitasammakot viihtyvät etenkin matalassa vedessä, jossa on runsaasti suojaavaa rantakasvillisuutta. Viitasammakot viettävät kesän maaympäristössä, jolloin elinympäristöksi soveltuvat vesistöjen lähellä olevat kosteat niityt, metsät ja kosteikot.

Viitasammakko horrosta talven joko vesialueen pohjamudassa tai maalla maakolossa. Se herää horroksesta huhti-toukokuussa, ja lisääntymiskausi on keväällä, säistä riippuen Etelä-Suomessa yleensä toukokuun alkupuolella. Lisääntymispaikoilla on tyypillisesti useita koiraita ryhmäsoitimella. Ne voivat kulkea paikalle 1-2 km matkan päästä, kunhan niille on olemassa soveltuva kulkureitti. Kesän viitasammakot viettävät maalla. Myös uudet poikaset nousevat maalle loppukesästä, nuijapäiden kehityttyä.

Luontodirektiivin IV lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan kiellettyä. Viitasammakon tapauksessa lisääntymispaikkoja ovat koiraiden lisääntymisreviirit, joilla koiraat soidintavat, kutu tapahtuu, ja nuijapäät kehittyvät. Nämä paikannetaan selvityksessä soidintavien koiraiden perusteella. Levähdyspaikkoja ovat viitasammakon päivälepopaikat ja talvehtimispaikat. Näiden selvittäminen ei ole yhtä suoraviivaista, mutta niiden sijaintia voidaan arvioida lisääntymispaikan ympärillä n. 1 km säteellä sijaitsevien soveltuvien ympäristöjen perusteella (Nieminen & Ahola (toim.) 2017). Tällaisia voivat olla kosteat niityt, kosteat metsänkohdat, ojanvarret ja painanteet.

Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseen ja heikentämiseen tarvitaan poikkeamislupa ELY-keskukselta. Poikkeamislupa saatetaan myöntää, jos lajin suotuisa

suojelutaso ei heikkene, hankkeella ei ole muuta toteuttamisvaihtoehtoa, ja hanke on yhteiskunnan edun mukainen.

3 Lähtötiedot

Selvitysalueena oli Lielahden yleissuunnitelma-alue nro 8832. Se sijoittuu Tampereen luoteisosiin, pääasiassa Teivaalantien, Lielahdenkadun, Paasikiventien ja Ylöjärven kuntarajan rajaamalle alueelle. Selvitysalue on kooltaan n. 90 hehtaaria (Kuva 1).

Kuva 1. Selvitysalueen rajaus kartalla esitettyä. Lähde: Tampereen kaupunki 2021.

Selvitysalueen etelä- ja keskiosat ovat pääosin rakennettua asuin- kauppa- ja pienteollisuusaluetta. Pohjoisosissa on rakentamatonta aluetta, johon sisältyy muutamia metsiköitä, avomaata, ja kosteikkoja.

Karttojen ja ilmakuvien perusteella alueella on viitasammakolle soveltuvaa elinympäristöä, kuten oja ja lampia, seuraavissa kohdissa:

- Isosuonpuiston lampi ja sen ympäristö
- Viirapuiston koirapuiston ympäristö
- Ryydynojan kosteikko
- Turvesuonkadun varren lammikot ja ojat
- Selvitysalueen pohjoisosien metsiköt ja niiden ojat

Tontilla Suokorvenkatu 2 näkyy ilmakuvissa lammikko, joka ei kuitenkaan sovellu viitasammakon elinympäristöksi, sillä se sijaitsee päällystetyllä kentällä eikä sen yhteydessä ole lainkaan suojaavaa kasvillisuutta. Tämä varmistettiin vielä maastossa.

Laji.fi -portaalin perusteella selvitysalueen rajalla, Isosuonpuistossa, on yksi aiempi viitasammakkohavainto vuodelta 2020 (tarkistettu 7.4.2021).

4 Selvitys

Selvitys tehtiin kahtena ajankohtana oikea-aikaisuuden varmistamiseksi. Selvitysajankohtaa tarkennettiin seuraamalla kevään säätä, sekä viitasammakkohavaintoja Laji.fi-portaalista.

Ensimmäisellä kartoituskerralla (21.4.2021) alue kierrettiin läpi, ja viitasammakolle soveltuvat elinympäristöt arvioitiin. Samalla kuunneltiin mahdollisia soidintavia koiraita, mutta kutu ei ollut vielä alkanut. Aluetta selvitettiin klo 19-22. Päivällä lämpötila oli ollut noin 15 °C, mutta illalla se laski 5 °C:een. Sää oli puolipilvinen.

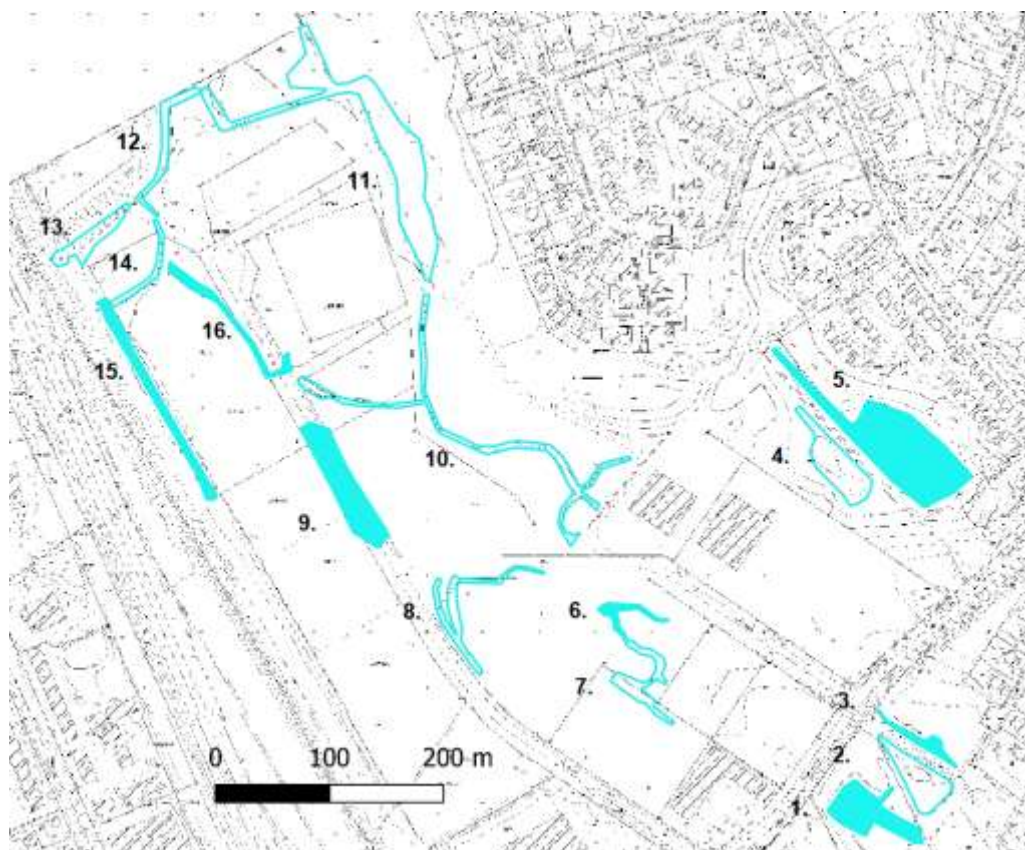
Ensimmäisen kartoituskerran jälkeen seurasi kylmempi jakso, mutta toukokuun toisella viikolla lämpötilat lähtivät jälleen nousuun. Aika arvioitiin sopivaksi viitasammakon kudun alkamiselle. Toisella kartoituskerralla (12.5.2021) aluetta selvitettiin klo 20-01. Päivä oli ollut lämmin, ja kartoitusaikanakin lämpötila oli edelleen 18-23 °C. Taivas oli lähes pilvetön.

Viitasammakkoselvitys tehtiin ohjeen ”Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt” (Nieminen & Ahola (toim.) 2017) mukaisesti. Viitasammakolle soveltuvien lisääntymisympäristöjen äärelle pysähdyttiin kuuntelemaan soidintavia koiraita, sillä viitasammakko on helpointa erottaa ruskosammakosta (*Rana temporaria*) äänen perusteella. Viitasammakon soidinääni kuuluu n. 100 metrin etäisyydelle. Selvitysalueen viitasammakolle soveltuvat lisääntymisympäristöt olivat melko pieniä, joten kutakin elinympäristöä kohden riitti yksi kuuntelupiste. Yksilömäärien laskeminen onnistui todennäköisesti hyvin, sillä yksilömäärät olivat pieniä ja äänet menivät päällekkäin vain vähän.

Viitasammakon lisääntymisalueet rajattiin koiraiden soidinalueiden perusteella. Levähdyspaikkojen sijainti arvioitiin lisääntymisympäristöjen lähiympäristössä olevan soveltuvan elinympäristön perusteella.

5 Tulokset

Soidintavia viitasammakkokoiraita havaittiin yhteensä seitsemällä soveltuvalla lisääntymisympäristöllä Isosuonpuistossa, Viirapuistossa, ja pohjoisosan varikkoalueen ympäristössä (Kuva 2, Liite 1). Soveltuvaa maaelinympäristöä oli selvitysalueella rajatusti, sillä metsänpohjat olivat pääasiassa melko kuivia, ja suuri osa alueen heinikoista oli kuivaa ja sijaitsi korkealla maalla. Todetut ja soveltuvat elinympäristöt sijoittuivat selvitysalueen pohjoiselle puoliskolle. Ne ovat kaikki alle kilometrin päässä toisistaan, joten kaikki elinympäristöt voivat mahdollisesti toimia lisääntymispaikoilla todettujen viitasammakoiden levähdyspaikkoina.

Kuva 2. Viitasammakon todetut (sininen täyttö) ja soveltuvat (sininen rajaus) lisääntymis- ja levähdyspaikat.

5.1 Alue 1

Alue on metsälampi, jolla kasvaa runsaasti esimerkiksi vehkaa (*Calla palustris*). Laajan matalikon ja runsaan kasvillisuuden takia alue sopii hyvin viitasammakon elinympäristöksi. Aluerajaus käsittää myös metsänpohjan matalat ja kosteat alueet.

Alueella havaittiin 5 soidintavaa koirasta.

5.2 Alue 2

Alue käsittää puistolammen sekä siihen liittyvän ojan ja ympäröivän kosteikon. Lampi on aluetta 1 avoimempi, mutta ympäröivä kostea ja reheväkasvuinen ympäristö soveltuu hyvin viitasammakon elinympäristöksi.

Alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.3 Alue 3

Alueeseen sisältyy harvan metsikön läpi kulkeva oja, joka paikoin levenee matalaksi lammikoksi. Ympärillä kasvaa runsaasti suojaava kasvillisuutta. Vesi on matalaa, mutta ei ollut ainakaan vielä kesäkuun puolessavälissä kuivunut, joten se voi soveltua hyvin viitasammakon elinympäristöksi.

Alueella havaittiin 3 soidintavaa koirasta.

5.4 Alue 4

Isosuonpuiston lammen länsipuolella on laaja matala kosteikko, jonka kasvillisuus on pääasiassa nuorta pajua. Rajaukseen on sisällytetty myös kosteaa heinikköä kosteikon ympäriltä. Alue soveltuu erinomaisesti viitasammakolle.

Tästä huolimatta alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.5 Alue 5

Isosuonpuiston lampi on selvitysalueen suurin vesialue. Lammen ranta-alueet ovat rehevää kaislikkoa, ja soveltuvat hyvin viitasammakolle. Aluerajaukseen sisällytettiin lammesta luoteeseen kulkeva ojanvarsi.

Alueella havaittiin 10 soidintavaa koirasta.

5.6 Alue 6

Alueella on pieni reheväkasvuinen lampi kuivan turvemaan painaumissa. Vesi on matalaa. Lammen rannat nousevat melko korkealle, joten soveltuva elinympäristö on jokseenkin rajattua.

Alueella havaittiin 1 soidintava viitasammakkokoiras, sekä soidintava ruskosammakkokoiras.

5.7 Alue 7

Aluerajaukseen sisältyy alueen 6 lammesta jatkuva oja kosteinen varsineen. Oja on melko leveä ja reheväkasvuinen, ja voi sikäli soveltua viitasammakon elinympäristöksi. Paikoitellen oja on kuitenkin kapea ja kasviton.

Alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.8 Alue 8

Aluerajaukseen sisältyy lampi turvemaan painaumassa, sekä siitä johtuvat ojat. sisältää lammikon ja siitä johtuvat ojat turvepenkkojen keskellä. Lammen ja ojan rannat ovat paikoitellen varsin jyrkkiä, ja kasvillisuutta on verrattain vähän. Alue on vitasammakolle mahdollisesti soveltuvaa elinympäristöä.

Alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.9 Alue 9

Alue on verrattain suuri lammikko. Se on hyvin reheväkasvuinen, eikä avointa vettä ole juuri lainkaan. Alueella kasvaa kauttaaltaan esimerkiksi osmankäämiä ja nuorta pajua. Alue soveltuu erinomaisesti viitasammakon elinympäristöksi.

Alueella havaittiin 6 soidintavaa koirasta.

5.10 Alue 10

Ryydynoja on avomaalla kulkeva oja, joka on osa Lielahden kehitettävää kosteikkoaluetta. Nykytilanteessa oja on eteläpäästään melko kapea, ja sen töyräät ovat jyrkät. Ympäröivä maasto on kuivaa heinikkoa. Itse ojassa on paikoitellen runsaasti suojaavaa kasvillisuutta. Tästä huolimatta alue jää elinympäristönä hyvin kapeaksi, ja saattaisi toimia paremmin viitasammakon kulkuyhteytenä.

Ryydynojan kaakkoispäässä on lammikko, jonka reunoilla on suojaavaa kasvillisuutta ja jonkin verran viitasammakolle soveltuvaa kosteaa maaympäristöä.

Alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.11 Alue 11

Alue on Ryydynojan pohjoisosaa, jossa oja leviää laakeammaksi hulevesialtaaksi. Alue soveltuu viitasammakolle hyvin.

Alueella ei kuitenkaan havaittu soidintavia koiraita.

5.12 Alue 12

Alueeseen sisältyy oja ja sen varsi, joka kulkee pääasiassa sekametsän lävitse. Välillä oja kulkee myös metsän ja avomaan rajalla. Lounaisessa päässään metsikössä oja on matala ja kasvillisuus vähäistä (kuva a). Myös metsänpohja on melko kuiva. Myös metsänreunassa ojanvarsi soveltuu heikosti viitasammakon elinympäristösi (kuva b). Ojan koillispuolella suojaava kasvillisuus on runsaampaa (kuva c), ja pieni ala kosteaa metsänpohjaa ojan lähistöllä soveltuu viitasammakon maaelinympäristöksi.

Alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.13 Alue 13

Alue on leveä kaskihaarainen oja, joka kulkee sekametsikön halki. Törmät ovat melko korkeat ja vesikasvillisuutta pääasiassa vähän, mikä rajoittaa alueen toimivuutta ainakin viitasammakon lisääntymisympäristönä. Ojan länsipää on viitasammakolle paremmin soveltuvaa. Paikoitellen myös metsänpohja soveltuu viitasammakon elinympäristöksi.

Alueella ei havaittu soidintavia viitasammakkokoiraita. Soidintavia ruskosammakoita kuitenkin havaittiin.

5.14 Alue 14

Alue on melko kapea ja matala oja, jossa ei juurikaan esiinny suojaavaa kasvillisuutta. Ojanvarsi on myös melko kuivaa metsänpohjaa. Tämän takia se ei ole viittasammakolle erityisen hyvin soveltuvaa elinympäristöä. Oja kuitenkin liittyy alueiden 13 ja 15 ojiin, joten se voi toimia osana viittasammakon kulkureittejä.

Alueella ei havaittu soidintavia koiraita.

5.15 Alue 15

Alue on kapea oja, joka liittyy ojan 14 kautta ojaan 13. Sen idänpuoleinen reuna on jyrkkä ja kuiva rinne, eikä siis tarjoa viitasammakolle soveltuvaa elinympäristöä. Ojassa itsessään on kuitenkin melko paljon suojaavaa kasvillisuutta, ja länsipuolen ranta on paikoin viitasammakolle soveltuvaa maaelinympäristöä.

Alueella havaittiin yksi soidintava koiras.

5.16 Alue 16

Aluerajaukseen sisältyy reheväkasvuinen lammikko sekä siitä etelään johtuva oja. Vesialueiden ympärillä on suojaavaa puustoa, sekä hieman viitasammakolle soveltuvaa kosteaa maaympäristöä, Alue soveltuu hyvin viitasammakon elinympäristöksi.

Alueella havaittiin 5 soidintavaa koirasta.

6 Johtopäätökset

Selvitysalueelle ollaan tekemässä Lielahden yleissuunnitelmaa nro 8832. Suunnitelman tavoitteena on sovittaa alueella yhteen maankäytön, liikenteen ja kunnallistekniikan tulevaisuuden tarpeita Tampereen hiilineutraalisuustavoitteen 2030 mukaisesti. Alueelle ollaan sijoittamassa esimerkiksi kaupunkimaista asuinalueita, raitiotien varikko, ja voimalaitos. Alueen on suunniteltu valmistuvan vuonna 2040.

Selvitysalueella havaittiin soidintavia viitasammakkokoiraita seitsemällä lisääntymispaikalla. Lisäksi alueelta on rajattavissa yhdeksän muuta viitasammakolle soveltuvaa lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, joista kolme on erittäin hyvin soveltuvia (alueet 2, 4 ja 11).

Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikoille ei tulisi osoittaa rakentamista, ruoppaamista, tai muita elinympäristöjen laatua ja toimintakykyä heikentäviä toimintoja. Alueen rakentamista tulisi siis painottaa kuiville alueille. Jos lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ympärille osoitetaan toimintoja, on varmistettava, että rantojen ympärille jätetään suojaavaa ja varjostavaa puustoa ja muuta kasvillisuutta. Lisäksi on tärkeää säilyttää kulkuyhteydet viitasammakolle soveltuvien elinympäristöjen välillä, jotta ne eivät jää eristyksiin. Tieliikenne on uhka viitasammakoille, joten teiden alitse turvallisia yhteyksiä on suositeltavaa luoda esimerkiksi sammakkoeläimille sopivin kulkuputkin. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseen ja heikentämiseen tarvitaan poikkeamislupa ELY-keskukselta.

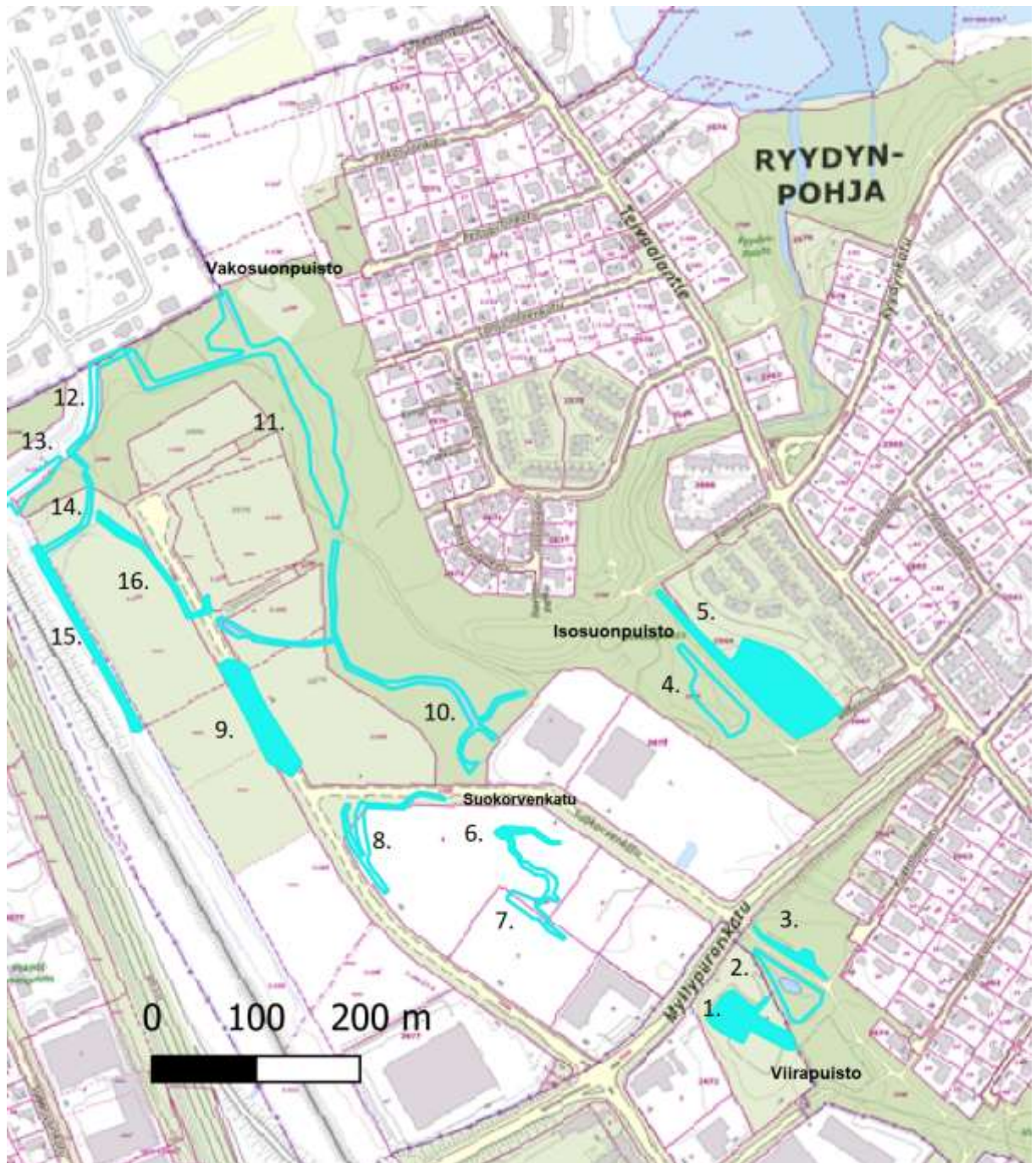
Viitasammakolle soveltuvia elinympäristöjä voidaan myös kehittää alueella esimerkiksi Ryydynojan kosteikon kehittämisen yhteydessä. Esimerkiksi kaivetut lammikot voivat toimia viitasammakolle uusina lisääntymis- ja levähdyspaikkoina. Ryydynojaa voitaisiin myös mahdollisuuksien mukaan leventää niin, että kosteikko- ja kostean niityn alue laajenevat. Viitasammakon lisääntymisalueiden toimivuutta parantavat keväällä aikaisin sulavat vedet sekä runsas suojaava kasvillisuus. Uusien tai kehitettävien elinympäristöjen on oltava alle kilometrin päässä tunnetuista esiintymisalueista, jotta viitasammakot löytävät niille. Tässä selvityksessä todetut viitasammakolle soveltuvat elinympäristöt ovat kaikki alle kilometrin päässä toisistaan. Joka tapauksessa uusien alueiden kolonisaatiossa voi kestää joitakin vuosia.

7 Viittaukset

Hyvärinen E., Juslén A., Kemppainen E., Uddström A. & Liukko U.M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Nieminen M. & Ahola A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

8 Liite 1

Viitasammakon todetut (sininen täyttö) ja soveltuvat (sininen rajaus) lisääntymis- ja levähdyspaikat.